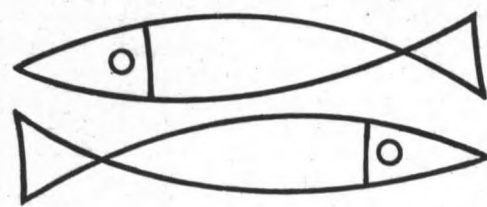

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

H. DE JONG — AMSTERDAM

VREZE DES HEREN

*Nu weet Ik dat gij godvrezend zijt.
Genesis 22 : 12.*

Wie de geschiedenis van Abraham in het boek Genesis achter elkaar leest, kan getroffen worden door de intimiteit van de verbondsrelatie tussen de Here en hem. Deze vertrouwelijkheid bereikt haar hoogtepunt, als we in hfst. 18 : 17 de Here horen zeggen: „Zou Ik voor Abraham verbergen wat Ik ga doen?” Hier heeft het verbond de kleur aangenomen van vriendschap. Zoals Jezus tot zijn jongeren zegt: „U heb ik vrienden genoemd, omdat Ik alles wat Ik van mijn Vader gehoord heb u heb bekend gemaakt” (Joh. 15 : 15). Vrienden immers hebben geen geheimen voor elkaar.

Vanuit dit verbonds-toppunt is Genesis 22 een compleet raadsel, omdat God zich hier hult in een op het eerste gezicht volslagen onbegrijpelijk bevel: „Neem toch uw zoon, uw enige die gij liefhebt, Isaäk ... en offer hem tot een brandoffer”. Hier verbergt God wel terdege voor Abraham wat Hij gaat doen. Om deze reden blijft in het begin van deze geschiedenis de verbondsnaam van de Here achterwege; Hij wordt aangeduid als 'God', de onbegrijpelijke, afstandelijke. Abraham die langzamerhand om zo te zeggen gewend geraakt was aan de Here, staat hier plotseling voor de gans Andere.

Het is dus niet zo, dat de Here God aan het begin, bij de roeping, met majesteitelijk geweld Abraham's leven binnenbreekt om hem voor de rest van zijn leven in het verbond van deze oersiddering te laten genezen. Nee, voorop gaat de werving, het vertrouwen winnen met groeiende liefde, totdat Abraham een punt bereikt heeft, waarop de Here hem er rijp voor acht, dat hij de tunnel van de godsverduistering wordt binnengeleid. Genesis 22 staat op het eind van Abraham's leven en zorgt zo voor een ontzettende anti-climax in de Godservaring.

Het loopt in het verbond alles behalve uit op een fusie van de partijen, zoals de moderne theologie schijnt te denken.

☆☆☆

Er is verband tussen Genesis 22 en Genesis 12, tussen Abraham's offer en Abraham's roeping. Bij zijn roeping wordt Abraham door God losgesneden van zijn verleden: „Ga uit uw land en uit uw maagschap en uit uws vaders huis”, (12 : 1). Vlees en bloed kunnen het koninkrijk Gods niet beërven. God zelf wordt Abraham's verleden. Het verleden is de muur waartegen een mens uitrust als hij moe is, juist van het voorwaarts trekken moe is. Abraham was een Hebreër, een trekker bij de gratie Gods, achter de belofte aan. Maar Abraham was ook maar een mens, die daar doodmoe van kon worden. Als de Here hem nu de terugweg naar het verleden afsnijdt, stelt Hij er wel iets voor in de plaats: leun maar tegen Mij aan, Ik heb jou geroepen. Zo heeft God Abraham 'van achteren bezet'.

Een mens echter, die van zijn natuurlijke verleden is losgesneden, loopt gevaar de toekomst als vluchtweg te kiezen. (Bij de moderne voorrang die aan de toekomst verleend wordt, mogen wij ons echt wel eens afvragen of we misschien ook voor het verschrikkelijke heden met z'n verantwoordelijkheden weg vluchten in de toekomst.) Abraham die in Isaäk de zoon der belofte gekregen had, moet de verleiding hebben gekend in dit zoon-bezit zijn levensverzekering te zoeken: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Vooral in Kanaän sprak dat sterk. Vader-schap was daar meesterschap, zoals de filistijnse koningsnaam Abimelech van de daken predikte. De kanaänietische verwekkings-kultuur was toekomst-gericht: in

het kind ontkom je aan de dood. Hoe gemakkelijk kon Abraham dit op Isaäk toepassen, met de schijn nog wel van een religieus gelijk, omdat God zijn verbond met Abraham zou laten doorlopen over Isaäk: „Mijn verbond zal Ik oprichten met Isaäk” (17 : 21). Nu komt echter God, die van achteren Abraham's verleden heeft afgenomen, hem van voren, vanuit de toekomst, tegemoet en zegt: geef hier die zoon! Lever je toekomst maar bij Mij in. Zo wordt hem **vooruit de vlucht belet**. God die zijn verleden is, zal ook Abraham's toekomst zijn. Zo alleen wordt het heden vrijgemaakt voor Hem.

☆☆☆

Het heidendom uit Abraham's dagen heeft een zeer sterk besef gehad, dat God of het goddelijke te vrezen is. Men kende alom het kinderoffer. Dat wil zeggen, dat men niet dan met een slecht geweten geloofde in de toekomst via het kind. De bijbel zegt van deze vrees niet dat ze onzinnig is. God sluit met zijn bevel tot Abraham bij deze angst aan en neemt haar vervolgens weg door zelf voor een dierlijk offer te zorgen, dat heenwijst naar Jezus Christus, het ware lam ten brandoffer.

Wij moeten met deze geschiedenis niet de kant op, dat Abraham, vertrouwd als hij was met de praktijk van het kinderoffer om hem heen, gedacht heeft dat hij met Isaäk hetzelfde moest doen. En dat vervolgens het inzicht bij hem doorgebroken is, dat de Here dit niet van hem vroeg. Dan immers wordt Genesis 22 tot een zielsgeschiedenis, terwijl het een verbondsgeschiedenis is, die zich reëel in de verhouding tussen God en Abraham toegedragen heeft. De Schrift zegt, dat de vrees en het kwade geweten bij het heidendom, hoe ook verwrongen tot angst en wanhoop, op iets reëls teruggaan, op een echte breuk in de verhouding met God. De Bijbel praat die werkelijkheid niet weg, maar geeft er antwoord op met de boodschap van het plaatsvervangend offer. Door dit evangelie verdwijnt de vrees niet, maar wordt geheiligd tot 'vreze des Heren', dat is de kinderlijke eerbied voor die God, die langs de zeer vreselijke weg van Golgotha ons in de vrijheid zet.

☆☆☆

Hier bereiken we de kern van Genesis 22: „Nu weet Ik, Abraham, dat gij Godvrezend zijt”, (vs 12). Daarmee is Gods doel aangegeven met dit duistere gebeuren in Abraham's leven. Het bevel van dit hoofdstuk is een proefgebod in het verbond. De proef wordt genomen of Abraham de Here van het verbond God zal laten zijn, aan wie hij zich, ook zonder Hem te begrijpen, restloos toevertrouwt. Het heidendom is angstig voor zijn goden. Uit reactie daarop kunnen wij ons een verbond konstrueren, waarin God partner zonder majesteit is. De tussenweg is die van de vreze des Heren, die God hier in Abraham prijst.

Deze vreze des Heren gaat niet over naarmate wij langer meelopen in het verbond. Ze blijft aktueel, juist voor de ervarene in het verbond. Het blijft immers, hoe oud wij ook worden, een duizelingwekkende weg, waarlangs wij verlost worden. God is op die weg weliswaar nabij, maar ook zeer verheven. En deze verhevenheid kan zo vooropgaan, dat we zijn nabijheid bijna zouden vergeten. Toch komt die daarna weer verdiept naar voren. Zo stel ik mij voor dat bij Abraham na deze geschiedenis eerbied en vertrouwen om de voorrang gestreden hebben. Zoals ook in het gebeuren zelf beide gevoelens bij hem aanwezig waren. Ze vormen beide de grond voor ons gebed, zegt de Catechismus. We kunnen eraan toevoegen, dat ze de kleur van onze relatie met God bepalen.

IN DIT NUMMER

Pagina 309
Drs H. de Jong,
Vreze des Heren

Pagina 310
Ds H. Smit,
Luther's schroom en Calvijn's
vrijmoedigheid

Pagina 311
Dr L. van Klinken,
Inkomen en welzijn (slot)

Pagina 312-313
D. W. L. Milo,
Gods Woord bewaren

Prof. C. Veenhof,
Over onze „binnenverbandse”
broeders

Pagina 314
Drs H. de Jong,
Boekbestpreking

Luther's schroom en Calvin's vrijmoedigheid

„Hebben” en „hebben”
is twee!

In het gedenkschrift „De kerkher-vorming” — verschenen in 1917, uitgegeven door het Geref. Traktaatgenootschap „Filippus” — schreef Prof. dr Herman Bavinck de „Algemene Inleiding”. Daarin merkt hij onder meer op, dat Rome en de Reformatie sterk uiteengaan in de kijk op de genade van God. Voor Rome was de genade toch eigenlijk een door middel van priester en sacrament aan de gelovige meegedeelde **kwali-teit**. Maar voor de Reformatie lag het wezenlijke in een door Christus verworven en in het geloof aan-vaarde nieuwe **relatie** tot God. Kwaliteit tegenover relatie.

Deze typering lijkt me niet alleen kort maar ook goed. Het is opmerkelijk, dat de genade bij Rome in heel sterke mate een „ding-karakter” had gekregen — iets dat je al of niet in je hebt. De genade kon dan ook bijna letterlijk van hand tot hand gaan en dóórgegeven worden. Christus gaf de genadeschat over aan zijn „stedehouder op aarde”, de paus. De geestelijkheid diende de genade via de sacramenten toe aan de „leken”. En naarmate de genade sterker als een „ding” werd gezien werd het ook gemakkelijker haar op zichzelf te zetten en haar te isoleren van de levende Christus! Op een uiterst grove manier kwam dat naar voren in de Aflaat-praktijk. Zonder dat de geloofsband met Christus ook maar ter sprake werd gebracht kon men bevrijding-van-straf kopen en dat „genade- ding” met zich meenemen op alle wegen — ook óngeloofswegen —, die men wenste te gaan. Men „had” de genade zoals iemand bijvoorbeeld een gulden heeft. Die zit in zijn portemonnaie, veilig opgeborgen. De man kan uitgaan of thuisblijven, honkvast zijn of zwerven, ... die gulden blijft wel zitten!

Wanneer de Reformatie nu de nadruk gaat leggen op de relatie, de nieuwe gemeenschap met God, dan verandert alles! Men kan de vrede met God niet tot een ding op zichzelf maken; men kan de gemeenschap met de Here niet van de Here isoleren en van een „ding-karakter” voorzien. Men kan de genade, de gunst, van de Here niet vangen in een net en opsluiten in een beurs. De gedachte alleen is pure dwaasheid! Het leven is dus alleen mogelijk met de Here, in de gelóófsverbondenheid met Hem. Zo hebben we het leven, maar we kunnen het nooit

Kerkelijk Leven

„meenemen”, van de Here weg. Dan hebben we het verloren. „Hebben” we de genade? Zeker kun je dat zeggen. Maar het voorbeeld van de gulden kan ons niet meer dienen! We hebben de genade zoals we bijvoorbeeld **licht** hebben: de lamp is aan en we zitten in het licht; we kunnen het niet in ons opsluiten; we moeten met de lamp in contact blijven. We kunnen het niet meenemen! Zonder de geloofsband met de Here kunnen we niets zijn en niets hebben.

Ik heb de sterke indruk, dat met name Luther altijd doodsbang geweest is voor een vernieuwing van het roomse isolement — voor een „christelijk” leven zonder de werkelijke verbondenheid met Christus; voor een nieuw leefpatroon dat toch weer van de levende Verlosser zou zijn losgemaakt.

Schroom en vrijmoedigheid

Men heeft er al vaak op gewezen, dat Luther zijn reformatorische inzichten helaas zo weinig heeft doorgetrokken en uitgewerkt in de richting van het kerkelijke leven, in de liturgie, in de opzet van de ambtelijke diensten, in de afbakening van de bevoegdheden van kerkelijke ambtsdragers en burgerlijke overheidsinstanties. Wat was Luther in die zaken eigenaardig „behoudend”? Neen, voor die uitwerking van de reformatorische grondbeginselen in het kerkelijke leven moet men bij Calvin wezen. Bij Calvin komt men niet tegen die eigenaardige schroom om de drempel tussen het centrale van het evangelie en de ómtrek te overschrijden. Men komt in feite die hele onderscheiding nauwelijks tegen. Calvin heeft verstaan, dat men bij de reformatie niet gebaat is bij de hantering van onderscheidingen als innerlijk-outerlijk, inhoud-vormgeving, persoonlijk geloof-kerkelijke structuur, althans niet zolang men het ene lid van de tweeheid tegen het andere uitspeelt. Met meer evenwichtigheid dan Luther overzag hij het geheel en vrijmoedig ging hij over tot een totaál-aanpak.

Niet voor niets zijn wij calvinisten — om dat niet-ideale woord

Pastorale notities

Trouw zijn in het onderling vermaan

Het komt nogal eens voor dat een dienaar van het Woord in zijn preek bezig is, over de hoofden van zijn eigen gemeenteleden, bestraffingen te richten tot 'de goddeloze wereld', die niet in de kerk komt. Of tot revolutionair gezinde overheden, die er niets van horen of krijgen te horen. Soms is dan de reactie bij de hoorders: Onze dominee heeft het weer eens goed gezegd: wat een trouw getuigenis!

Maar prediker en hoorder vergeten dan, dat de preek er niet is voor de mensen buiten de kerk, maar voor de mensen die onder het gehoor zitten en ook allerlei vermaan nodig hebben. De gemeenteleden mochten eens gaan denken dat er in de gemeente zelf niets meer te vermanen en te bestraffen is. En verondersteld: alles is bij ons wel in orde.

Iets soortgelijks kunnen we ook in onze kerkelijke pers opmerken. Wie week aan week de zonden en boosheden en afvalligheden in andere kerkgemeenschappen en kringen fel bestraft en zijn lezers

voorhoudt hoe ver het wel buiten de eigen kerkgemeenschap gekomen is, wekt onbedoeld een geest van zelfvoldaanheid en gearriveerdheid, alsof er in eigen kring geen dingen te bestraffen zijn.

Zonden en verkeerdheden, trouweloosheden en afvalligheden, gevaren en misstanden, onbroederlijkheden en verdeeldheid, worden heus niet enkel buiten eigen kerkmuren gevonden. De wereldse geest en onchristelijke praktijken komen ook onder mede-kerkgenoten voor.

Laten we elkaar als broeders en zusters van eenzelfde huis, als huisgenoten des geloofs, toch allereerst trouw vermanen en naarstig berispen. De zonden worden niet enkel buiten onze kerkmuren gevonden. Is er in het eigen kerkelijk wereldje geen wantrouwen en onrecht, laster en verdachtmaking, gierigheid en onbarmhartigheid, en noem maar meer van deze kwalijke dingen op? Ware reformatie en echte godsvrucht is dit, dat we hoe langer hoe meer een mishagen krijgen aan onze eigen kerkelijke zonden. De echte gemeenschapsoefening der heiligen is dit, dat we als broeders en zusters op elkaar toezien. Juist omdat we elkaar in Christus liefhebben, zullen we elkaar trouw betonen in het onderling vermaan.

B. Telder, Bilthoven

toch maar eens even over te nemen. Ook in dit opzicht volgen we Calvin.

Maar betekent dat nu, dat we Luther met zijn schroom maar helemaal moeten vergeten? Verstaan we de oorzaak van die reformatieschroom eigenlijk wel? Die lag trouwens erg diep en het zou wel vër voeren als we hier volledig zouden willen zijn. Laten we ons beperken tot een faktor die in elk geval óók meetelde en die samenhangt met wat we boven hebben gezien.

Een vorige keer hebben we dat al in het kort naar voren gehaald. We wezen toen op Luther's reactie op de wilde en woeste hervorming van de gehele kerkelijke staat en stand, zoals die in Wittenberg door Karlstadt ter hand genomen was. Luther waarschuwt met grote ernst voor een terugval in de werkheiligheid van de papisten! En daaruit begrijpen we meteen, dat het (ook!) hier onzin is de zaak te willen vatten in het modeschema konservatief-progressief. Wat Luther bedoelt is dit: Als je een bepaalde vernieuwing meent te moeten doorvoeren, maar je staat tegelijk voor het feit dat de grote massa niet inziet dat die vernieuwing duidelijk voortvloeit uit de band met de Here Christus, dan zul je bereiken, dat die „reformatie” van Hem wordt geïsoleerd en een eigen leven gaat leiden! En dan krijg je weer een „gesloten circuit” van „christelijke werken” waar de levende Christus buiten staat. En wat uit het geloof niet is, dat is zonde! Het loopt uit op een

nieuw wetticisme, een nieuwe goede-werkenleer, een nieuwe roem tegenóver de Here! Ja, dat zat er beslist bij Luther achter: de grote vrees voor een „gesloten circuit” van „christelijke” activiteiten.

Ik dacht, dat we van harte calvinisten konden blijven, maar dat we die vrees van Luther niet mochten vergeten!

De lijn van Calvin

De prachtige geschiedenis van Zacheus (Luk. 19) toont ons duidelijk, dat de genade van Christus zich uitwerken kan en uitwerken moet in een verandering van de hele levensopbouw. Zacheus toont dat voor wat we tegenwoordig de sociaal-maatschappelijke sektor zouden noemen. Hij is in het diepst van zijn hart door de wonderlijke gunst van de Here getroffen en hij heeft de genade innerlijk gesmaakt. Juist daarom heeft hij er geen behoefte aan die genade nog eens te „verinnerlijken”. Neen, het komt naar buiten toe, met kracht. De genade trekt haar spoor langs de sociaal-maatschappelijke lijnen! „De helft van mijn bezit voor de armen; viervoudige vergoeding voor gepleegde afzetterij!” Is dat werk-heiligheid? Neen, het is eenvoudig een heilig werk, geboren en getogen uit het werkelijke zien van de Christus in zijn genade! Het kan dus en het moet dus. Met Calvin mag de lijn worden dóórgetrokken.

Als dat niet wordt gezien en ge-

predikt, dan zal de kerk voor het dagelijkse leven al minder en minder een boodschap hebben. Zij zal gedenken het kruis van Christus, zijn opstanding geloven, uitzien naar zijn komst. Maar... ze zal eigenlijk géén raad weten met haar leven hier en nú. Daar moet ze eigenlijk alleen maar „doorheen”. En ten diepste kom je dan terecht in de sfeer van een grote ketterij: Je gaat praktisch ontkennen (theoretisch natuurlijk niet!), dat de Zoon van God echt in het vlees gekomen is, in ons mensenleven, in onze geschiedenis, in onze tijd. Er mag dus echt een voortgaan zijn in de lijn van Calvijn.

Plaats voor Luther's waarschuwing

Vergeet Luther's vrees daarbij niet! Ik heb wel eens iemand gesproken, die van zijn dominee verlangde, dat deze hem van week tot week de „dagorder” van de Koning zou voorhouden. Hij bedoelde daarmee zowat letterlijk, dat de predikant zijn agenda moest volschrijven met christelijk-reformatorische activiteiten. En dat zeer concreet en tot in de finesses!

En het evangelie van de christelijke troost dan?

Natuurlijk, dat was er en 't was wáár! Maar... je christen-zijn wordt pas concreet en werkelijk, het krijgt pas zijn „vulling” in je christelijke activiteit! Christen zijn = actief zijn voor kerk, staat en maatschappij. En zo werd Christus zelf meer en meer

iemand, die we in een bepaalde periode van onze geestelijke groei **gepasseerd** zijn. Hij is er wel en Hij is ook wel waarachtig, maar Hij is toch iemand van het **verleden**. Ook in het kerkelijk leven als geheel! Men spreekt over Hem zâkkelijk het beste in de verleden tijd. Wat Hij is en doet komt op de achtergrond. Maar eens hééft Hij de weg ontsloten tot een nieuw leven van nieuwe activiteit. Ook hier dreigde de agenda een „gesloten circuit” te worden en het christen-zijn op te gaan in het aan elkaar voegen van de legpuzzelstukjes van de christelijke activiteit. Waar is Hijzelf? Waar is de Here nog?

Broodnodig is hier het luisteren naar Luther, die het zegt en herzeft, dat alles waardeloos en leeg is, indien het waarachtige leven van de waarlijk levende Heer het niet bepaalt, stempelt en doortrekt. Dat alles doodgaat, als de „verbindingslijnen” met de enige troost zó lang en zó belast worden dat ze gaan bezwijken!

Calvijn en Luther!

Wat is het moeilijk de Here zó te prediken, dat de gemeente wordt gebouwd. Om zó te preken, dat de volle aandacht op Hem valt maar dan zonder dat Hij uit ons echte dagelijkse leven wordt buitengesloten.

Om zó te preken, dat de volle aandacht op ons concrete leven als christenen valt maar dan zonder dat de Christus na een „eervolle vermelding” daarbuiten wordt gesloten!

Als u voor uw predikant bidt, dan moet u ook hier maar eens speciaal aan denken!

Prof. Tinbergen, Prof. De Galan en vele anderen. Het is niet duidelijk, op grond waarvan deze humanisten menen dat hun ethiek realistisch is. Het is wel aan te nemen, dat de meeste mensen voor welzijnsegalisatie zijn wanneer zij denken, dat zij er wat hun inkomen betreft op vooruit gaan. Er is bij vele mensen enige afstand tussen doen en zeggen. Hoeveel, die het uitgangspunt van Prof. Roscam Abbing c.s. zeggen te aanvaarden, zullen te licht bevonden worden, wanneer welzijnsegalisatie er toe leidt, dat zij erop achteruitgaan wat hun inkomen betreft? De meerderheid van de mensen ziet niet in hoe onwaarschijnlijk haar houding is als het om deze dingen gaat. De meeste mensen voldoen nog niet aan de eisen van de egoïstische ethiek, laat staan aan de eisen van de ethiek van Prof. Roscam Abbing.

De Overheid zal zich in haar welzijnsbeleid moeten richten naar een realistische ethiek. Men kan nog zulke hooggestemde idealen hebben, overheidspersonen maken brokken, wanneer zij zich baseren wat de Overheidspolitiek betreft op irreële uitgangspunten. Welzijnsbeleid van de Overheid dient dan in de egoïstische ethiek erop gericht te zijn de ruilprocessen zo te beïnvloeden, dat iedere burger de kans krijgt zijn recht geluksverbetering via ruil van prestaties tot stand te brengen zo goed en eerlijk mogelijk uit te oefenen. In de praktijk blijkt, dat de ruil niet alle verdelingsproblemen bevredigend kan oplossen. Er zijn daar vele voorbeelden van te noemen. In al deze gevallen krijgt in de egoïstische ethiek de Overheid de taak toebedeeld ervoor te zorgen, dat machtsmisbruik bij ruiltransacties en andere ongewenste situaties bij de ruil voorkomen of opgeruimd worden. Ook krijgt in de egoïstische ethiek de Overheid een taak toebedeeld daar, waar het markt-mechanisme duidelijk tekort schiet of de problemen in het geheel niet kan oplossen. Een op welzijnsegalisatie gericht overheidsbeleid is echter in strijd met de egoïstische ethiek. De Overheid krijgt in deze ethiek al deze taken, omdat de egoïstische ethiek er van uitgaat, dat de ander niet slechter behandeld mag worden dan men zelf behandeld wenst te worden. De egoïstische ethiek kan dan ook leiden tot een vergaand ingrijpen in het economisch leven door de Overheid. Prof. Kraal werkt dat in zijn boekje nader uit. Het zal intussen geen verwondering wekken, dat een man als Prof. Roscam Abbing inzake de keuze communisme en liberalisme kiest voor het communisme. En wel op grond van het feit, dat het liberalisme niet, maar het communisme wel gericht is op welzijnsegalisatie. De keuze communisme/liberalisme is in de gedachtengang van Prof. Roscam Abbing ethisch niet irrelevant. Voor de egoïstische ethiek is deze keuze ook niet irrelevant, omdat het communisme het in principe onmogelijk maakt, dat iedere mondige burger het recht heeft zijn eigen doeleinden na te streven. In de egoïstische ethiek wordt erkend, dat het iemands goed recht is egoïst te zijn. In deze gedachtengang kan de egoïst evengoed zijn ethiek hebben.

Ik zal niet alle gevallen vermelden, die Prof. Kraal noemt en uitwerkt wat de egoïstische ethiek in die gevallen voorschrijft aan de Overheid voor haar welzijnsbeleid. Voor kennisname van alle gevallen zult u het boekje zelf moeten lezen, hetgeen ik u aanraad te doen. U krijgt in kort bestek waar voor uw f 16,50.

Naar duidelijk geworden zal zijn sluit de egoïstische ethiek niet uit, dat men iets of zelfs veel voor anderen over heeft. Zo stelt Prof. Kraal, dat, indien de meerderheid van ons volk het onaanvaardbaar vindt, dat landgenoten buiten hun schuld zouden verkommeren als zij niet geholpen worden, het wel in de egoïstische ethiek past, dat via collectieve voorzieningen in die nood wordt voorzien. Er wordt dan gehandeld overeenkomstig het beginsel „Wat U wilt dat U geschiedt...”, dat voortvloeit uit de egoïstische ethiek. De Algemene Bijstandswet bijvoorbeeld is niet bij voorbaat in strijd met de egoïstische ethiek.

Zo kan het ook zijn, dat een goede en eerlijke ruil van transacties tussen de burgers bemoeilijkt wordt door machtsstructuren, die er in de samenleving zijn en die soms zeer grote invloed op het ruilproces uitoefenen. Het is dan niet in strijd met de egoïstische ethiek deze machtsstructuren te ontmantelen om op deze wijze een goed en eerlijk ruilproces mogelijk te maken.

Het ruilproces kan ook onvolkomen werken doordat er als gevolg van de productie en/of de consumptie van de samenleving als geheel allerlei neveneffecten optreden, die voor de samenleving als geheel schadelijke gevolgen hebben. Het wordt niet in strijd geacht in het kader van de egoïstische ethiek deze neveneffecten te bestrijden. Voorschriften m.b.t. milieubescherming, volksgezondheid, marktordening zijn alle mogelijk en vereist in het kader van een Overheidsbeleid, dat uitgaat van de egoïstische ethiek.

Ik acht het heilzaam, dat een geluid als dat van Prof. Kraal gehoord wordt en bredere bekendheid krijgt, in het bijzonder bij de hedendaagse welzijnsegalisatoren. Welzijnsegalisatie kan desastreuze gevolgen hebben voor onze economie. Het zal bekend zijn, dat voor sommige onderdelen van het bedrijfsleven het optrekken van de minimum-jeugdlonen bijna rampzalige gevolgen heeft. De verdiensten, die het bedrijfsleven maakt, zijn de laatste tien jaar dalende. Het is de vraag of de nationale besparingen thans in aard en omvang voldoende zijn om de gewenste groei in de produktie in Nederland mogelijk te maken. De procentuele jaarlijkse stijging van de investeringen van het bedrijfsleven en de overheid zijn gedaald van 20% — 1965 via 6,7% — 1969 tot 2,2% — 1973.

Het is te hopen dat de economische wal nog sterk genoeg is om het sociale (socialistisch) schip, beladen met welzijnsegalisatiesurprises, te keren.

L. VAN KLINKEN — HAARLEM

Inkomen en welzijn (slot)

Ethische kanten van de verdeling

In de opvatting van de egoïstische ethiek wordt ervan uitgegaan dat geen men a priori meer recht op geluk heeft dan een ander. Alle mensen zijn wat dat betreft gelijkwaardig. Ieder mens heeft volgens deze ethiek het recht zijn eigen welzijn na te streven waarbij hij zich zal moeten laten leiden door het beginsel „Wat U wilt dat U geschiedt...”.

De ethische egoïst is derhalve geen over-lijken-gaande zelfzuchtige maar iemand die zijn medemens behandelt, zoals hijzelf behandeld zou willen worden. Hij wil voor de ander wel iets doen, soms veel zelfs, maar niet voor alle mensen. Hij maakt onderscheid tussen degenen waar hij veel, weinig of niets voor voelt. Prof. Kraal noemt zijn egoïstische ethiek een realistische ethiek. Ethiek moet altijd realistisch zijn, anders heeft het voor de Overheid geen zin ervan uit te gaan bij haar welzijnsbeleid. Ook in het kader van de egoïstische ethiek zal welzijnsbeleid nodig zijn. Niemand heeft het recht anderen geluksmiddelen af te nemen. Wil men zijn geluk vergroten dan zal dat in onze samenleving via de ruil van deze middelen moeten gebeuren. De Overheid heeft in de egoïstische ethiek de taak de ruilprocessen zo te laten verlopen, dat het recht van iedere burger zijn eigen doeleinden na te streven zo goed mogelijk en zo eerlijk mogelijk uitgeoefend kan worden. Prof. Kraal wil de termen egoïsme en ethiek opzettelijk aan elkaar verbinden, omdat iemand, die zijn eigen doeleinden nastreeft geen laakbare figuur is. Mits hij zijn medemens geen andere behandeling geeft, dan die welke hij meent zelf te mogen eisen als hij zich in de positie van de ander bevindt. De aanpak van Prof. Kraal wijkt fundamenteel af van die van Prof. Roscam Abbing,

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Gods Woord bewaren

Bij een antiquair lag een bijbel. Zo'n grote, in halffolio formaat. Goed geconserveerd. In dankerbruin leren band met gouden stempel-opdruk en verguld opsnee. En in een weelderig medaillon stond in het leer geperst: The illustrated family Bible.

Jawel, zo'n antieke familiebijbel: voorin diverse bladzijden, beschreven met geboorte-, huwelijks- en overlijdensgegevens. De meeste met een forse vrouwenhand geschreven; de oudste met een ganzenveren pen.

Om maar met de oudste aantekening te beginnen: de bijbel was, staat op het titelblad, „A Sacred Token, Presented To Mr. Archibald Fraser by His Brother William A.D. 1845”, om precies te zijn op de 23e september en wel „Being His Marriage Day”. Welzo, broer Willem had de familiebijbel dus aan Archibald geschonken toen deze een gezin ging stichten. De bruid komt aanvankelijk in het verhaal niet voor; was blijkbaar bij Archibald inbegrepen. Dat kan vandaag nog in Groot Brittannië. De vrouw verliest haar naam als ze trouwt, draagt voortaan alleen de naam van haar man.

Een uitzondering vormt de laatste aantekening op het schutblad. De familiebijbel is namelijk tien jaar geleden aan een bibliotheek geschonken, door een adellijke dame: Lady Mac Innis Shaw — haar meisjesnaam, zoals later zal blijken. En de bibliotheek, die blijkbaar ook al niet wist wat ermee te doen, heeft het prachtige boek, dat onder nummer 21441 veel te veel ruimte vroeg in de „Grote Kluis”, maar van de hand gedaan. Vandaar die antiquair.

Nu heeft schrijver dezes een ziekelijke hang naar oude bijbels en nog oudere kerkboeken. Zo kwam de halffolio familiebijbel voor een handjevol gedevalueerde ponden sterling in zijn bezit. En als u ook zo belangstellend bent naar de geschiedenis van kerkelijke families, moet u eens meegaan op een speurtocht.

—o—

De bijbel is gedrukt in 1840, heeft dus vijf jaar moeten wachten op het huwelijk van Archibald Fraser. Het werk dat in schone bewoordingen aan Koningin Victoria werd opgedragen, bevat de canonieke boeken van oud en nieuw testament, voorzien van verwijzingen, kanttekeningen en verdere verklaringen van de hand van wijlen ds John Brown uit Haddington; mitsgaders een complete concordantie (104 pagina's in kleine letters) van ene Hannay; als onvermelde toegift de 150 psalmen Davids in maatgezet door ds J. Jackson en als extra toegift nog vijf gezangen, eigenlijk gebeden.

De meeste bijbelboeken beginnen met een plaat; alle beginnen ze met prachtige initialen. Bij de aanvang van Genesis bijvoorbeeld wordt de schepping, of het paradijs, afgebeeld. In het initiaal ziet u meteen al de verzoeking. Exodus begint met de doortocht door de Rode Zee; in de beginletter ontdekt Farao's dochter het kindeke Mozes. En zo voort. De enige kleur naast zwart, die gebruikt werd, is rood; naar de oude kerkelijke stijl der „rubrieken”; komt van rubris, is rood.

Een brede „inleiding tot het rechte verstaan van het Woord Gods” gaat voorop. Over het gezag van de Schriften, over de regels voor het verstaan der testamenten, over de Joodse wetten en symbolen, over geografie en historie der volkeren, een chronologie van de Schrifthistorie en de vervulling der profetieën — alle tesamen vijf hoofdstukken, veertig grote pagina's in minileetters. Als u dan nog bedenkt dat de kanttekeningen in kleine druk vaak veel meer ruimte krijgen dan de Schrifttekst in royale letter — dan is duidelijk dat deze familiebijbel naast Gods Woord een schat aan materiaal, tekst en uitleg, biedt.

—o—

Maar we zouden de geschiedenis van de familie Archibald Fraser navorsen? Kom aan dan.

Als u het eerste het beste handboekje over de Schotse clans doorloopt, bemerkt u dat Fraser de naam van een oud geslacht is. Het is van Noorse oorsprong en de naam die op verschillende wijzen geschreven kan worden, heeft met het Franse frêze te maken; de kleur van de aardbei: (frêze) zit dan ook in het familiepatroon, de tartan, verwerkt. De naam kwam al in 1109 voor. Een Fraser is door koning Edward I gedood, een andere Fraser was Kamerheer (chamberlain) van koning Robert de Brace en huwde diens zuster. Dan volgt een lange rij van Lords. De elfde Lord Fraser kwam om na de opstand der Jacobijnen. Van hem is een mooie uitdrukking bewaard gebleven: „niets weegt op tegen mijn clan”. Die moet u onthouden. Met het oog op de gezinsbijbel, weet u wel?

C. VEENHOF — KAMPEN

Over onze „binnenverbandse” broeders (3)

Verleden week hebben we een en ander gezegd over de kerk die het lichaam van Christus is en het lichaam van Christus dat ook de kerk is.

We vonden toen dat de Heilige Schrift ons het volgende leert:

1e. Door het oprechte geloof worden wij in Christus inge-lif-d, inge-lichaam-d. We worden — anders gezegd — door het geloof leden van het lichaam van Christus. (Laat ik er even bij zeggen dat deze inlijving in Christus in de reformatorische theologie en prediking een dominerende plaats inneemt.)

2. Tot het lichaam van Christus behoren **alle** gelovigen, niet één uitgezonderd. **Alle** gelovigen samen vormen dat lichaam.

3. In de Schrift wordt het lichaam van Christus ook kerk of gemeente genoemd. En omgekeerd wordt ook de kerk of gemeente als lichaam van Christus aangeduid.

4. Hieruit volgt dat in de Schrift „lichaam van Christus” en „kerk” namen zijn voor precies dezelfde werkelijkheid. Kerk en lichaam van Christus vallen samen, zijn identiek.

5. Zo blijkt uit de Schrift dat **alle** ware gelovigen evenals ze leden van het lichaam van

Christus zijn daarom en zo ook leden van de kerk zijn.

6. Het is dus voluit Schriftuurlijk te zeggen dat **alle** gelovigen leden zijn van de kerk van Christus, of, anders gezegd: dat de kerk van Christus alle gelovigen omvat.

★ ★ ★

Deze waarheid en werkelijkheid hebben met name de Reformatoren weer met alle nadruk gepredikt.

Volgens de leer van de Rooms-Katholieken vormt de geestelijkheid, geconcentreerd in de paus, de eigenlijke kerk. Zij is de „lerende kerk”, de „ziel” van de kerk. De „leken” brengen het nooit verder dan „horende kerk”, het „lichaam der kerk” te zijn.

Bavinck kritiseerde de kerkleer der Rooms en vooral op dat punt dat voor hen het „wezen” der kerk verlegd werd van de kerk als „vergadering van **alle** gelovigen” naar het „bóven hen (nl. boven die gelovigen) staande instituut der kerk”, een verlegging die haar laatste ontwikkeling tot dusver kreeg in de onfeilbaarheids-verklaring van de paus.

In de Reformatorische belijdenisschriften wordt nu die waarheid dat de kerk van Christus **alle** gelovigen omvat met alle duidelijkheid uitgesproken.

Ik wil om dit te bewijzen allereerst iets citeren uit de „moederconfessie” van alle Gereformeerde belijdenisschriften, namelijk de Catechismus van de kerk van Genève die door Calvijn werd opgesteld.

Ik geef een paar uitspraken daarover in de vertaling van dr Buskes:

„Wat is dat de kerk?”

Antw.: „De vergadering der gelovigen, welke God verordeneerd en tot het eeuwige leven uitverkoren heeft.”

Duidelijk zegt Calvijn hier dus dat de kerk **ALLE** uitverkorenen, dus, wat op hetzelfde neer komt, **ALLE** ware gelovigen omvat.

Een volgende — en in dit verband de belangrijkste — vraag luidt:

„Wat wil het woord **katholiek** of **algemeen** zeggen?”

Antw.: „Het betekent, dat, gelijk er slechts één hoofd der gelovigen is, zij ook **ALLEN** tot één lichaam samengevoegd moeten zijn, zodat er niet meerdere kerken zijn, maar slechts één enkele die verbreid is over de gehele wereld.”

Er kan geen enkele twijfel over bestaan: voor Calvijn is de eerste, de fundamentele waarheid omtrent de kerk dat zij **ALLE** uitverkorenen, **ALLE** gelovigen omvat.

In zijn „Institutie” werkt hij deze gedachte in den brede uit.

★ ★ ★

We kijken vervolgens naar onze eigen belijdenis, de „Nederlandse Geloofsbelijdenis”. Daarin handelen niet minder dan vijf artikelen over de kerk.

De eerste zin van het eerste artikel van dit vijftal luidt — en ieder kerklid moet die goed kennen — „Wij geloven en belijden een enige catholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen.”

Er wordt van deze kerk in dit artikel nog meer gezegd, o.a. dat zij er van het begin der wereld af geweest is en dat ze er tot het einde daarvan zijn zal. Maar de eerste zin is toch die welke ik zoeven noemde.

In die zin wordt nu uitdrukkelijk gezegd dat de kerk van onze Heer Jezus Christus **ALLE** gelovigen omvat. De uitdrukking vergadering der ware Christgelovigen kan op geen andere manier verstaan worden dan zó.

Als een boer zegt: dit is de stal der koeien betekent dat soms dat die een stal van een deel der koeien? En als er door een schaapherder gezegd wordt: dit is de kooi der schapen, kan dat, mag dat anders worden opgevat dan zo dat dat de kooi van alle schapen is?

Welnu zo kan en mag de eerste zin van art. 27 niet anders worden opgevat dan zó dat de kerk, de éne heilige algemene christelijke kerk, **ALLE** gelovigen omvat?

★ ★ ★

Archibald, zo blijkt uit latere gegevens, leefde van 1812 tot 1877. Hij was alzo 33 jaar toen hij trouwde. En met wie trouwde hij eigenlijk? Dat blijkt onder aan de eerste bladzijde. Geheel uit de lijst springend staat vermeld, dat Mary Drew op 18 maart 1895 is overleden, oud 75 jaar. Ze is dus in 1820 geboren en was 25 jaar toen ze huwde. Ja, is ze eigenlijk wel de vrouw van Archibald geweest? Ja zij toch, want twee kinderen Fraser dragen de naam van moeder Drew tussen hun voornamen; ook twee kleinkinderen zijn er mee getooid. Moeder Mary Drew heeft haar man Archibald 18 jaar overleefd; ze heeft diverse kleinkinderen mogen zien.

En de kinderen? Het gezins-blad in de bijbel bood 14 geëncadreeerde plaatsen. Er zijn 10 kinderen geboren. Enkele stierven jong, enkele bleven ongehuwd, vier dochters zijn gehuwd geweest. Dat gezin had vele schone namen: Grace, Archibald jr., Charles, Sinclair, Edith, Oswald en een aantal „gewone” namen. De namen van verwante families, Sinclair, Douglas en Oswald, werden evenals die van moeder Drew in de voornamen vastgelegd.

De vier dochters huwden respectievelijk met een Johnston, uit een oud-adelijk Schots geslacht; met een ds Smith, die blijkbaar zijn eigen papieren meebracht; met een Morrison, afstammend uit een Noors geslacht, dat letterlijk aangespoeld was op het eiland Lewis en daarom nog steeds een stuk wrakhout in zijn wapen voert; en de laatste dochter, Rosina Elizabeth Douglas, huwde met een Archibald Mac Innis Shaw. Men schreef 1891 en Rosina was bij haar huwelijk 25 jaar oud. De leeftijden waarop de dochters huwden waren respectievelijk 27, 31, 29 en 25 jaar. Dit kan betekenen, dat de familie Fraser lang en breed gezocht heeft naar de meest geschikte partijen voor haar dochters. Ze zijn dan ook, naar de wereld gesproken, bijzonder goed te land gekomen. De jongste, Rosina, bracht het het verst. Zij was het, die in hoofdzaak de familiegegevens met fors handschrift optekende. Ze trouwde met een Archibald. Omdat zijn naam aan haar vader herinnerde? Nee, waarschijnlijk omdat ze door hem de titel van Lady Mac Innis Shaw ontving. Wat zijn dat voor namen? De clan Mac Innis is de oudste keltische naam op het westelijk schiereiland Morvern, dat met de punt Ardnarmurchau in de Atlantische Oceaan boort. De clan Shaw werd al in de 14e eeuw vermeld. Evenals vele andere geslachten waren ook de Shaw's betrokken bij de Jacobijnen-oorlog in 1715. Bekend uit dit geslacht is de Britse schrijver G. B. Shaw. Overigens hebben die vermeldingen van families in oude papieren hoofdzakelijk met oorlogen, moord en doodslag, belevingen en kruistochten te maken.

Rosina, de eerste Lady Mac Innis Shaw, was niet degene die de bijbel heeft weggegeven. Ze stierf namelijk in 1956, dat is acht jaar voor het

jaartal van de schenking. Het is alzo haar jongste dochter geweest — Edith Rosina, de tweede Lady Mac Innis Shaw — die zich in 1964 van de familiebijbel heeft ontdaan. Ze noemde zich toen met haar meisjesnaam.

Waarom? Dat blijft onduidelijk. Haar moeder heeft opgetekend, dat Edith Rosina twee maal is gehuwd. Van het eerste huwelijk bleef haar een dochter over. Drie en een half jaar later huwde ze opnieuw, hetgeen haar drie zonen opleverde. Haar kinderen zijn geboren tussen 1915 en 1929 (bedenk dat u met de achterkleinkinderen van Archibald Fraser te maken hebt) en uit niets blijkt, dat ze in 1964 niet in leven zouden zijn geweest.

—o—

Wel valt op dat het mooie forse handschrift van de eerste Lady in 1917 eindigt. En wel bij haar eerste kleinzoon. Daarna volgen de geboortes in 1921 en 1929 van de latere kleinzonen... in een geheel ander handschrift en wel van haar jongste. Deze heeft trouwens nog enige overlijdensdata opgetekend en wel in 1931, 1956, 1957 en... 1917. Aangezien haar moeder haar laatste aantekening ook in 1917 maakte, moet het boek in dat jaar dus in handen van de jongste dochter zijn gekomen. Ongetwijfeld zijn er nog diverse klein- en achterkleinkinderen van Archibald Fraser in leven. Maar niemand verlangde het boek te bezitten. Ook de nakomelingen van de predikant niet.

—o—

En vanwaar nu de titel van dit verhaal?

Wel, u kent misschien het geval van dat echtpaar, dat een trouwpreek kreeg over: Gods Woord getrouw bewaren? Nu, dan weet u ook, dat de trouwbijbel bij de zilveren bruiloft nog nieuw in het kammenet lag, trouw bewaard. Zo is het ook gegaan met de familiebijbel van Archibald Fraser. Na 130 jaar zijn de pagina's nog maagdelijk en ongebruikt. Alleen de familiegegevens, vergankelijk, naar uit de sterfdata blijkt, zijn vereeuwigd. Maar de bijbel kreeg geen duimafdruk, geen ezelsoor, geen aantekening, geen traan.

De familie heeft het ver gebracht in de wereld. Maar zonder de bijbel. „Niets woog op haar tegen de clan”. Ook Gods Woord niet. — Een treurig verhaal? Ja — maar leerzaam.

Dat dit inderdaad zo is kan nog door een interessante bijzonderheid worden bevestigd. Zoals en weet waren er op de Dordtse synode van 1618/19 ook veel buitenlandse gedelegeerden. Deze kenden uiteraard geen nederlands. Op de synode werd daarom alleen de „taal der geleerden”, het latijn, gesproken. Om deze buitenlanders ter wille te zijn werd onze Geloofsbelijdenis hun daarom in een latijnse vertaling aangeboden. Deze latijnse vertaling werd op last van de synode vervaardigd door Festus Hommius en deze voegde dat woord **ALLE** er nadrukkelijk bij in. In het latijn staat letterlijk: Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene ker welke is een heilige vergadering van **ALLE** ware gelovigen.¹⁾

Wie dus poneert dat de algemene, christelijke kerk **ALLE** gelovigen omvat is in overeenstemming met de Dordtse Vaderen. Wie dat loochent gaat tegen hen in.

En om nog iets te noemen dat in deze sterke bewijskracht heeft: Guido de Bres, de opsteller van onze geloofsbelijdenis, schreef over de heilige, algemene, christelijke kerk o.a. het volgende:

„Ick bekenne en belide datter is een heylige, alghemeyne Christelicke kercke, Matt. 16: 18, Ef. 5: 25-27, een versameling **ALDER** geloovigen, Hand. 4: 32, een seker **UTVERCOREN VOLCK** ende eygendom Christi Jesu, 1 Petr. 2: 9.”

In deze uitspraak is ook geen woord Frans! De kerk is een vergadering van **alle** gelovigen, ze is een **uitverkoren volk**.

☆☆☆

Ik zal niet meer citeren.

Er zou uit andere gereformeerde confessies veel meer kunnen worden aangehaald. Onder andere uit de Westminster Confessie, die de belijdenis is van de Koreaanse kerk waarmee de „binnenverbandse” Geref. Kerken in „correspondentie” staan. Daarin wordt zelfs beleden dat er een „onzichtbare” en een „zichtbare” kerk is! Een onderscheiding die ik van ganser harte verwerp.²⁾

Ten slotte nog dit: ik wens ook ten opzichte van het hier besproken moment van de belijdenis strikt confessioneel te blijven.

En ik zeg dat wie de hier gegeven omschrijving van de kerk uit art. 27 verwerpt daardoor **in strijd komt met de belijdenis!**

¹⁾ Credimus et confitemur unicam Ecclesiam Catholicam seu universalem quae est congregatio sancta seu coetus **omnium** vere fidelium.

²⁾ Chap. XXV. Of the Church.

1. The Catholic or Universal Church which is **invisible**, consists of **the whole Number of the elect**, that have been, are and shall be gathered into one under Christ the Head there of and is the Sponse, the Body, the Fullness of him that filleth all in all. (Ef. 1: 10, 22, 23; Eph. 5: 23, 27, 32; Col. 1: 18).

2. The **visible** Church is also Catholic or Universal under the Gospel, (not confined to one Nation, as before under the Law) consists of **ALL** throughout the World, that profess the true Religion; together with their Children; and is the Kingdom of the Lord Jesus Christ; the House and family of God, out of which there is no ordinary Possibility and Salvation.

Van blijde dingen

Er gebeuren in de christelijke, de kerkelijke wereld in onze dagen veel dingen die verdriet doen en verontrustend zijn. Mar er geschieden ook dingen waarover we ons hartelijk kunnen verblijden en God dankbaar zijn.

Ik noem er drie.

In de eerste plaats dit: op 20 sept. jl. werd het nieuwe gebouw van de bijbelschool geopend. Zoals men weet moest daarvoor een nieuw gebouw worden gezocht. Toen ik dat voor het eerst zag schrok ik ervan. Het was een puinhoop! Ik vroeg mij af: hoe kan daarvan iets goeds worden gemaakt? Op 22 september viel ik van de ene verbazing in de andere. Voornamelijk door de studenten is die ruïne omgetoverd in een voortreffelijke huisvesting van, deze school. Op de begane grond bevinden zich een grote huiskamer, een eetzaal, een

voortreffelijk ingerichte keuken, drie leslokalen en een woning voor de „huisvader en -moeder”. Op de tweede en derde verdieping vindt men een aantal keurig ingerichte kamers die huisvesting bieden aan een dertigtal studenten. Deze enorme verbouwing kostte door de wijze waarop ze tot stand kwam niet meer dan ongeveer één ton! Twintig september was een feestdag. (Voor het geval U vergeten hebt een gave aan deze School te zenden: ht gironr. van de School is 3091180 ten name van: Reformatorische Bijbelschool te Zeist.)

In de tweede plaats wil ik noemen de inaugurale van prof. dr ir. E. Schuurman als bijzonder hoogleraar aan de Technische Hogeschool van Delft. Zoals men weet wordt de leerstoel van prof. Schuurman mogelijk gemaakt door de Stichting bijzondere leerstoelen uitgaande van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte. Prof. Schuurman hield een voortreffelijke rede over het thema: Na-denken over de technisch-wetenschappelijke cultuur. Het werk van deze hoogleraar en zijn collega's is — vooral in onze tijd uiterst belangrijk. Na afloop van de plechtigheid zei een vriend van me: Het is toch wel iets bijzonders! Zo iets is in Europa alleen hier. En zo is het inderdaad. Over de rede van prof. Schuurman zal in Opbouw nog wel een en ander worden gezegd.

Het derde dat ik hier memoreren wil is het heugelijke feit dat de Reformatorische Social Academie in Ede vanaf 1 januari a.s. gesubsidieerd wordt. Dat is een gebedsverhoor! De diakenen die op de pas gehouden Diaconale Conferentie in Enschede aanwezig waren hebben van Ir. v. d. Graaf het een en ander over deze Academie gehoord. En we waren allen onder de indruk van het prachtige serieuze werk dat in dit positief christelijk centrum van bezinning op de maatschappelijke vragen wordt verricht.

Het is een reden om ootmoedige dankbaarheid aan God dat je deze dingen in onze dagen kunt schrijven.

Boek- bespreking

DE PARAKLEET

Enige beschouwingen over de parakleet-belofte in het evangelie van Johannes en haar theologische betekenis. Kok-Kampen, door dr Jan Veenhof.

Met deze inaugurele rede toont professor Jan Veenhof zich een waardige opvolger van zijn beroemde voorganger op de leerstoel voor dogmatiek aan de Vrije Universiteit, prof. dr G. C. Berkouwer. Vooral in methodisch opzicht is dat zo, omdat ook Veenhof zijn vak zo exegetisch mogelijk blijkt te benaderen en in zijn bezig zijn met het dogma vooral naar de Schrift zelf wil luisteren. Veenhof heeft trouwens in St. Chrischona bij Basel ook Nieuwe Testament gedoceerd. In een tijd waarin op vele katheders en in veel publicaties de Heilige Schrift uit het centrum van de theologie verdreven wordt, ben ik blij met deze start. Veenhof raakt met zijn behandeling van de parakleet-belofte wel een vitaal punt van de Schriftleer aan. Eigenlijk is daarbij deze vraag in het geding: in hoeverre is de canon van de Heilige Schrift gesloten? Terecht signaleert de auteur, dat in de belofte van de Geest, die ons in alle waarheid leiden zal (Joh. 16:13) de Schrift in zekere zin over haar eigen canonieke grens heen springt. Men kan het werk van de Geest na de totstandkoming van de Heilige Schrift wel als 'verlichting' typeren, maar ik ben het eens met Veenhof als hij schrijft: „Wij voor ons zou-

den het liefst het gehele werk van de Geest — met insluiting van de applicatieve aspecten van verlichting, toeëigening, verzegeling etc. — vanuit het gezichtspunt der openbaring willen bezien”. (p. 27) Inderdaad, de bijbelse boodschap kan in een bepaalde tijd zo gloednieuw ter sprake komen, dat bijvoorbeeld Luther spreekt van 'mijn' evangelie, alsof hij het rechtstreeks uit de hemel ontvangen had. Bij zo'n uitdrukking besef je iets van de ontoereikendheid van het woord 'verlichting', alsof alle verstaan al vooraf klaar lag en het licht alleen maar aangestoken behoefde te worden om het te zien.

Natuurlijk moeten wij hier oppassen voor de Geestdrijverij die zich willekeurig op nieuwe openbaringen beroept. Veenhof waarschuwt daar ook terdege tegen als hij ons voorhoudt, dat de Geest, zoals er staat alles uit Christus neemt (Joh. 16:13, 14, 15) en dus zelf niet origineel is. („Nogmaals, het woord van de Geest is geen nieuw woord ten opzichte van dat van Christus”, p. 23) Hier ligt ook het betrekkelijke recht van de onderscheiding tussen openbaring en verlichting. Maar de geschiedenis laat zien dat er telkens weer een Schrift-inzicht is opgedoken, dat vooraf niet voorspelbaar was. Wel was het achteraf legitimeerbaar uit de Schrift — of niet. Het tijdsgewricht speelt een rol in het verstaan van de openbaring. Een bepaalde constellatie van de geschiedenis is blijkbaar soms nodig om de Schrift in een nieuwe actualiteit te zien schitteren en de ervaring op te doen: hé, hier spreekt de Here als onze tijdgenoot! Hij blijkt ook onze nieuwste problemen te kennen! De tijdsafstand tussen de Bijbel en vandaag is dan volkomen weggevallen en de oude woorden lijken voor geen andere situatie dan de onze geschreven. Het is net iets te weinig, als men dit toeschrijft aan de verlichtende werking van de Heilige Geest. Het woord 'openbaring' is hier inderdaad beter op z'n plaats: „Hij zal u de weg wijzen tot de volle waarheid”, Joh. 16:13.

Al kun je daarmee weer op een andere wijze verkeerd te werk gaan. Langs de weg van willekeurige en slordige exegese namelijk kun je de Bijbel allerlei dingen laten zeggen, die ons door de tijdgeest worden ingefuisterd. Dat gebeurt vandaag veelvuldig, ook in de kringen rond de Vrije Universteit. Je kunt de vraag stellen of dr Veenhof ons in dit geschrift daar wel voldoende tegen wapent, als hij toch het pleit voert voor een doorgaande openbaring ('continuëring der openbaring', p. 22). Ik kan trouwens die vraag ook aan mezelf stellen, omdat ik Veenhof in dit pleidooi bijval.

Inderdaad geloof ik, dat tegenover dit pleidooi iets moet staan, dat ik in Veenhof's rede te weinig aantref. De antithese waarin de Geest tot de wereld staat is er bij hem te zwak uitgekomen. Terwijl die toch zo opvallend naar voren komt in de parakleet-passages van het evangelie naar Johannes' beschrijving. Dat is bij de eerste keer dat Jezus de belofte van de Voorspreker doet met een al raak: „...de Geest der waarheid, die de wereld niet kan ontvangen, want zij ziet Hem niet en kent Hem niet”, (Joh. 14:17). De wereld kan de Geest dus niet ontvangen, omdat ze innerlijk vreemd tegenover Hem staat. Maar dat niet alleen. Verderop komt de verhouding tussen Geest en wereld op een werkelijk agressieve manier ter sprake, als we lezen: „En als Hij komt (de Voorspreker), zal Hij de wereld overtuigen van zonde en van gerechtigheid en van oordeel; van zonde, omdat ze in Mij niet geloven; van gerechtigheid, omdat Ik heenga tot de Vader en gij Mij niet langer ziet; van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is”, (Joh. 16:8-11). Terecht schenkt Veenhof er brede aandacht aan, dat de term parakleet uit de sfeer van het recht komt (p. 10-12) en als zodanig uitstekend past in het geheel van het vierde evangelie, waar de voorstelling van een proces, dat God met de wereld voert, als een rode draad doorheen loopt. „Heel de gedachtengang van Johannes wordt gedragen door de idee van

een eschatologisch, kosmisch rechtsgeding” (p. 13).

Maar dit geweldige gegeven wordt toch tamelijk onscherp uitgewerkt, als we even verderop (p. 14) lezen: „Ten opzichte van kerk en wereld is Hij (de Geest) de helper en de aanklager, de inspirator en de criticus.” Het dient de duidelijkheid niet, dat hier kerk en wereld worden samengenomen. En wanneer dan ook op p. 20 de Geest in drie relaties getoond wordt: a) tot Christus, b) tot de openbaring, c) tot de kerk, was er mijns inziens alle reden voor geweest om hier een vierde thema aan toe te voegen: d) de relatie van de Geest tot de wereld. Dit thema wordt nu ten onrechte onder c) behandeld, waar het wel moet verkommeren. Want het is wel waar dat de kerk een plaats heeft in het proces dat de Geest met de wereld voert („gijlieden moet óók getuigen”, 15:27), maar dat neemt niet weg dat de werkzaamheid van de Geest ten aanzien van de wereld een heel eigen werkelijkheid is, die thematisch apart aan de orde moet komen.

Op p. 28-29 zien we waar Veenhof's aanpak toe leidt. Nadat de interne functie van de Geest (naar binnen toe, in de Kerk) en zijn externe ambt (naar buiten toe, in de wereld) naast elkaar zijn genoemd, blijken ze vervolgens ook in elkaars verlengde te liggen. Immers, de Geest die naar binnen toe priesterlijk troost en naar buiten toe profetische kritiek oefent, kritiseert óók de Kerk, en bemoeit zich óók priesterlijk met de wereld, zegt Veenhof Van Oyen na. Zo komt hij dan op de volgende bladzijde over de **zending** te spreken. De wereld verschijnt in deze voorstelling dus uitsluitend als de wereld, die door het getuigenis der discipelen nog tot kerk moet worden. Wereld = aanstaande Kerk.

Maar doet deze uitleg nu wel recht aan Joh. 16:8-11, waar sprake is van dat strijd-proces dat de Geest de wereld aandoet? Welke betekenis heeft 'wereld' in de passages over de parakleet? Het is waar, dat in het evangelie van Johannes de wereld voorkomt als het voorwerp waarnaar

DEFENSIE

Nadat verschillende facetten van het overheidsbeleid, financieel-economisch bezien, aan de orde zijn geweest, willen we ons nu bezighouden met de zaken van één departement, dat van defensie.

Ver vóór de 2e wereldoorlog waren er de departementen van Oorlog en van Marine. Ná de samensmelting tot één departement van defensie in 1928, kwam de splitsing, toen een groot deel van de Koninklijke marine in 1940 naar Engeland uitweek, terwijl de Landmacht door de oorlogshandelingen gebonden, in Nederland bleef. In het „Londense kabinet” trad toen medio 1941 weer een minister van marine op en het was een vanzelfsprekende zaak dat zich in 1945 in Nederland een ministerie van marine presenteerde. Militaire ontwikkelingen hadden inmiddels geleid tot instelling van een 3e krijgsmachtdeel, nl. de Koninklijke luchtmacht.

Jarenlang is het bestuur van beide departe-

menten (Oorlog en Marine) toen gevoerd door één minister, tezamen met een of twee staatssecretarissen. In 1959 werd besloten tot samenvoeging (de situatie van de dertiger jaren); deze is echter eerst vanaf 1963 effectief geworden.

Tot dit éne departement van defensie behoren behalve de reeds genoemde drie krijgsmachtdelen ook de Koninklijke marrechasse en de dienst van het Loodswezen. Binnenkort komt de ontwerp-defensiebegroting voor 1976 bij de 2e kamer in behandeling. Discussies in de pers geven nu reeds een staalkaart van de problemen, die ter sprake zullen komen. Er is in het bijzonder nog al rumoer om de besnoeiingen, die in de begrotingsopzet zijn aangebracht.

Het gaat om een budget ter grootte van 7,7 miljard gulden, d.i. iets minder dan 10% van de totale overheidsuitgaven en ongeveer 3 2/3% van het geschatte nationaal inkomen. Toen we deze reeks aanvingen was de aanleiding een uitspraak van het P.v.d.A.-congres (april 1975), dat de defensie-uitgaven vóór eind 1978 tot een niveau van ten hoogste 3% van het N.I. zouden behoren te zijn teruggebracht. Van die zijde zal derhalve geen enkel pleidooi tot verhoging van het budget te wachten zijn.

Nu mag een discussie over de omvang van de defensie-uitgaven zich ook niet concentreren om de vraag: verhogen of verlagen? Want

dit uitgaven hebben een directe relatie met de taken, die de krijgsmachtdelen uitvoeren.

Welke eisen stellen we ten opzichte daarvan? En waarom?

We moeten dan direct opmerken, dat er een duidelijk verband bestaat tussen het buitenlands beleid van de regering en de omvang van de defensietaken; verder dat het vraagstukken betreft, die een beleid op lange termijn vergen en tenslotte dat je niet van de éne op de andere dag een budget fors kunt wijzigen. De organisatie, zoals die zich vandaag voordoet, is opgebouwd op basis van beslissingen in het verleden genomen en de wijzigingen, die nú voorgestaan worden en door de regering bevolen, hebben eerst over geruime tijd een financieel effect. Dat is bij de krijgsmacht niet anders dan in elke grote onderneming en ook in de kleine kring van een huisgezin. Als we besluiten om te verhuizen aanvaarden we voor geruime tijd een wijziging van de huur dan wel de lasten, verbonden aan een koopwoning. En als we (aarselend) over gaan tot koop van een 2e hands auto weten we zeker dat in de toekomst bepaalde kosten verschijnen.

De „smalle marges”, die de overheid heeft om op enkele terreinen tot een nieuw beleid te komen, zijn er eveneens bij elk departement, dus ook bij defensie.

M. de Jonge

Gods liefde uitgaat. Ik denk natuurlijk aan de bekende tekst: „alzo lief heeft God de wereld gehad...” (3:16). Dit is een tekst, waarbij de zending ter sprake gebracht moet worden. Maar meer aan het eind van Jezus' dienst op aarde horen wij Hem zeggen: „Ik bid niet voor de wereld” (17:9). Van het begin naar het einde van het vierde evangelie maakt 'wereld' een ontwikkeling door: van a-christelijk tot anti-christelijk. Tussen Joh. 3:16 en Joh. 17:9 ligt de reactie van de wereld op het evangelie van Gods liefde in de Zoon. Deze reactie brengt Christus onder woorden, als Hij zegt: „Zij hebben Mij zonder oorzaak gehaat” (15:25). Deze haat maakt zending onmogelijk, al zullen er tot het laatst toe mensen uit deze wereld getrokken worden. De sfeer van het einde van het vierde evangelie, zo wil ik zeggen, is niet meer die van zending in een niet-christelijke wereld („De Geest, die Jezus Christus en de mensen verbindt, verbindt ook mensen met elkaar”, p. 29), maar we zijn hier in de harde situatie van het eschatologische eindtijdelijke proces, waarin de Geest de wereld overtuigt van zonde, van gerechtigheid en van oordeel. Dit overtuigen van de Geest wil niet zeggen, dat de wereld zich nog laat overtuigen. Het wil zeggen, dat de Geest de wereld alle argumenten tegen het geloof uit handen slaat, zodat de ware wortel van het ongeloof zichtbaar wordt: de haat (zonder oorzaak) tegen Gods Gezalfde. En vandaar nu de bitter-scherpe grens die in de parakleet-passages van het vierde evangelie in alle duidelijkheid tussen de gemeente en de wereld loopt. „Omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitgekozen, daarom haat de wereld u” (15:19).

We ademen wel onmiskenbaar in een geheel ander gedachten-klimaat als we bij Veenhof op de voorlaatste pagina van zijn studie de zin tegenkomen: „De Geest is degene, die verbindingen legt”, (p. 32) en hij vandaaruit de weg naar de werkelijkheidservaring van de Geest voor het heden zoekt. Is het niet, zo wil ik vragen, te angeloos om vandáág, nu wij iets beginnen te voorvoelen van dat allerlaatste geding met de wereld, de Geest te typeren als de Bruggebouwer, de Relatiestichter bij uitnemendheid? Is Hij juist in de parakleet-passages niet Degene, die aan het oude woord over de vijandschap tussen het slangenzaad en het vrouwenzaad (Gen. 3:15) zijn laatste en definitieve vervulling geeft?

Als het waar is wat ik hierboven schreef, dat niet zelden een bepaalde constellatie van de geschiedenis nodig is om de Schrift in een nieuwe actualiteit te zien schitteren, moeten we dan niet zeggen dat onze historische constellatie er een is van toenemende wrevel tegen het evangelie

en kan ons dat niet helpen om feeling te krijgen voor de onmiskenbare ontwikkeling die er in het vierde evangelie zit? Van een aanvankelijke, betrekkelijke openheid van de wereld voor het evangelie (Nicodemus, de samaritaanse vrouw, de hoveling te Kapernaüm) naar een groeiende geslotenheid, zoals die zich vooral vanaf hst. 7 begint te manifesteren? Wat Johannes van de joodse wereld van zijn dagen zegt, gaat daarna op voor de wereld in het groot.

Ik kan Jan Veenhof zo goed begrijpen in zijn wens om voor zijn deel in onze tijd bruggenbouwer en relatiestichter te zijn, om vervreemding en achterdocht te doorbreken en mensen met elkaar te verbinden. Hoe goed doet het ook dat hij met het oog daarop publiek zijn werk begint met het gebed: *veni creator spiritus — kom, Schepper Geest!* Wij mogen en moeten inderdaad de Heilige Geest voor deze mooie en fijne dingen aanroepen. Toch wens ik Veenhof toe, dat hij op de plaats waar hij gesteld is de gangen van de Geest bijhoudt die in deze tijd bezig lijkt te zijn alles in gereedheid te brengen voor zijn eindtijdelijk proces, niet met een wereld die nog kerk moet worden, maar met een wereld die kerk gewéést is en zich nu in haar toeluit voor de boodschap van kruis en opstanding.

H. de Jong

AANKONDIGING

Wij ontvingen het 27-ste jaarverslag 1974-1975 van de vereniging De Nederlandse Gideons, Sportlaan 976 te Den Haag, postgironummer 53.98.98. Het werk van deze vereniging zal u bekend zijn: de verspreiding van de de bijbel in hotels, op schepen, in gevangenissen en in ziekenhuizen.

Thans zijn aanwezig in

2.196 hotels, motels	pensions	66.860 bijbels
11 schepen		4.298 bijbels
51 gevangenissen		1.388 bijbels
48 ziekenhuizen		3.401 bijbels
2.306		75.947 bijbels

Beschikbaar zijn de bijbel (Nieuwe Testament en de Psalmen) in het Nederlands, het Evangelie van Lucas, de eerste brief van Johannes en drie Psalmen in het Frans, Duits, Engels en Nederlands en een Engelse uitgave van de gehele bijbel. Uit een geregelde controle blijkt dat de bijbels veel worden gelezen.

Nu ook de ziekenhuizen van bijbels worden voorzien, is het devies der vereniging niet alleen: In elke hotelkamer een bijbel, maar ook: In elke ziekenhuiskamer een bijbel!

zorging en de verkondiging van het evangelie gaan samen op. Tijdens haar vakantie in Nederland schreef dr Greet Rietkerk inderstaande brief:

Lisse, 6 september 1975

Lieve vrienden,

Ditmaal kan ik U vanuit Nederland een brief schrijven. En hoewel ik gisterenavond al heel veel deelnemers van het Thuisfront heb ontmoet, is het toch goed om ook op deze wijze weer even contact op te nemen. Heel onverwachts ben ik 5 weken met vakantie in Nederland, en het is wonderlijk mooi te zien hoe God ook dit heeft geleid en mogelijk gemaakt.

Sinds februari is het oorlog in Eritrea, dat brengt spanning met zich mee en wij kunnen Ghinda niet verlaten.

Toen eind mei ds Steltzer met zijn gezin op verlof ging heeft hij het balletje aan het rollen gebracht om een waarnemer voor mij te vinden, zodat ik met vakantie zou kunnen komen.

Geen kleinigheid iemand te vinden die 2 maanden in Ethiopie kan waarnemen. Toch was het in 3 dagen voor elkaar. Gerrit Verburg, een pas afgestudeerd arts uit Amsterdam, werd bereid gevonden.

Hij schreef me half juni dat hij wel wilde komen en wat ik er van dacht. Toen ik deze brief kreeg kon ik mijn ogen bijna niet geloven en dacht direct: 'maar er moet wel een wonder gebeuren als hij nu Eritrea binnen kan komen'. Sinds februari waren er geen buitenlanders toegelaten in deze provincie.

Ook zou Bert Dorenbos op terugweg van Kenya een weekje in Ghinda stoppen, om mede namens het Thuisfront ons te komen bezoeken.

En inderdaad het wonder gebeurde en beiden kregen toestemming om Asmara binnen te komen. Ik was naar Asmara gekomen om hen af te halen. Een uur na mijn aankomst werden alle wegen hermetisch afgesloten. Toch kregen we na een paar dagen ook toestemming om naar Ghinda te gaan. God was met ons en we kwamen veilig in Ghinda aan.

Er was daar direct genoeg werk, voor Gerrit en voor mij, maar ook voor Bert. Hij heeft in die 2 dagen heel wat afgepraat en heeft wel allerlei aspecten van ons werk gezien. Het is goed om bezoek te krijgen, vooral als de omstandigheden wat moeilijk zijn. Want met een frisse kijk op de hele gang van zaken krijg je ook weer meer uitzicht op de toekomst.

Na Gerrit een week ingewerkt te hebben, ben ik met vakantie naar Nederland gekomen.

Veel dingen hier lijken zo vanzelfsprekend, maar vallen me nu toch meer op, daaronder is vooral de vrijheid om te gaan en staan waar je wilt een heerlijk bezit. Gelukkig dat we de mensen in Ghinda ondanks de beperking van hun vrijheid nu, kunnen vertellen van de werkelijke troost die er is in Jezus Christus, als ze in Hem gaan geloven.

Toen ik Ghinda verliet, ging het werk in het ziekenhuis en de poliklinieken gewoon door. Alle wegen zijn weliswaar afgesloten, maar tot nu toe hebben we altijd toestemming gekregen om medicijnen en andere voorraad naar het ziekenhuis te vervoeren. Er was nog genoeg te eten in Ghinda. Corrie van Galen en Sandra Campbell, de 2 verpleegsters, zullen Gerrit helpen wat ze kunnen. John Mason, de dominee, is nog druk bezig de taal te bestuderen. De familie Miner, die ondanks alle onzekerheid toch weer zijn teruggekomen, zijn een steun voor ons allemaal. Jim Miner is de technicus en er zijn niet veel problemen, waar hij geen oplossing voor weet.

De kisten die in januari vanuit Nederland zijn verstuurd met Corrie's spullen, veel prachtige babykleertjes, verband en medicijnen, zijn half juni goed aangekomen. We kunnen alles wat er in de kisten was heel goed gebruiken.

God zij dank heeft het ons ook deze laatste maanden weer aan niets ontbroken. God heeft ons

nog in Ghinda laten werken en dan zorgt Hij er ook voor dat er van alles voldoende is. We ervaren dat steeds weer, ook in de toegenomen financiële steun uit Nederland.

De inkomsten van het ziekenhuis zijn steil omlaag gegaan, omdat de meesste patiënten geen werk en dus geen geld meer hebben. Ondanks ons maandelijks tekort van f 4.000,— is het geld er toch altijd weer gekomen en we vertrouwen er ook voor de toekomst vast op dat zolang God ons een taak geeft in Ghinda, dat zo door zal gaan.

Volgende week hoop ik weer terug te gaan. Met God's hulp.

U allen God's zegen toegewenst.

Greet Rietkerk

Giften kunnen worden gestort op Postrek. no. 3186.402 of op de rekening bij de AMRO bank, Den Stichting Zendings Thuisfront Haag. No. 4302.35.038, beide t.n.v. Holland, Gladiolenstraat 56, Lisse.

Kerknieuws

Aangenomen naar Urk: Ds J. Stuy van Steenwijk.

Zeist — Praeses kerkeraad: B. Krol, Lyceumlaan 25, Zeist. Scriba: W. Jansen, Griffensteijnseplein 18, Zeist.

Deventer — Preekvoorziening: A. de Jong, Epserenk 13, Epse, tel. 05759-2635. Penningmeester: G. J. W. Hembrecht, Const. Huygensstraat 38, Deventer, tel. 05700-17282, postrek. 2069294 t.n.v. de penningmeester Ger. Kerk (vrijg.) Deventer, p.a. Const. Huygensstraat 38, Deventer. Zending: G. v. d. Kolk, Fr. v. Blankenheimstraat 112, postrek. 2395682 t.n.v. Penningm. Zendingscomm. Geref. Kerk (vrijg.).

Kort verslag van de 82-ste Centrale Diaconale Conferentie (1) —

Dit kort verslag zal alleen maar enkele opmerkingen bevatten, die we noteerden uit de referaten, die op de bovengenoemde conferentie op zaterdag 27 sept. jl. te Enschede werden gehouden. De conferentie stond onder de bekwame leiding van de heer W. Kats uit Barendrecht. In de morgenvergadering refereerde Prof. C. Veenhof uit Kampen over: Diaconale gemeenschap. Eerst ging de referent nader in op de betekenis van de belijdenis omtrent de kerk als de gemeenschap der heiligen. Luther had een hekel aan het woord: kerk. Het herinnerde hem aan de R.K. kerk. Hij hanteerde liever het woord: **gemeente**. De gemeente heeft als tweede naam: **gemeenschap der heiligen**, d.i. de **gemeenschap der gelovigen**. Calvin zag daarin de hoedanigheid van de kerk en de Heid. Cat. is hem daarin gevolgd. Het gaat daarin in de eerste plaats om de **communio** — de gemeenschap aan Christus en al Zijn schatten en gaven. Het tweede is de opdracht tot **kommunikatie** — gemeenschapsoefening van de gelovigen onderling. Deze opdracht is het beste te formuleren als **dienen**. Daarmee staan we radikaal tegenover de wereld en haaks op het moderne tijdsgewoel. In de tijd van het ontstaan van het N.T.

Van de Zending

Stichting Zendings Thuisfront
Holland

Dr Greet Rietkerk werkt in het Mihireta Yesus Hospital in Ghinda een plaatsje in Eritrea. Naast het ziekenhuis met gemiddeld 35 patiënten zijn er poliklinieken voor kinderen en volwassenen, worden tweemaal per week de dorpen bezocht, is er een christelijke gemeente met zondagsschoolwerk en vakantie-bijbelschoolwerk en wordt alles gedaan „wat de hand vindt om te doen”. Medische ver-

deed als spreekwoord opgeld: „Hoe kan een mens gelukkig zijn als hij een ander dienen moet.” De Bijbel zegt het precies andersom! Hoe kan een mens gelukkig zijn als hij niet met alles wat hij bezit de ander dient in de Naam van de Here Jezus Christus!

Een moderne slogan is: Er moet komen een spreiding van inkomen, kennis en macht. Dat moet allemaal zo mogelijk in dezelfde mate naar de mensen worden toegebracht. Onze tijd lijdt vóór alles aan een crisis van het gezag. Gezag is **gezag** als het wordt aanvaard en als het niet wordt geaccepteerd is het **macht**. Hieraan wordt niet toegevoegd: spreiding van verantwoordelijkheid. Nog veel minder staat op de dagorder het woord: **dienen**. Het **Woord: dienst** is in diskrediet geraakt. Het evangelie brengt ons in een totaal andere wereld. Onwillekeurig dringt de mentaliteit van de wereld de kerk binnen. De wand van de kerk is poreus. Daarom moeten wij de geesten beproeven of zij uit God zijn. Het enige middel, dat de kerk heeft om kerk te zijn, is zich inleven in het werk van Christus. Vervolgens stond de spreker nader stil bij de geschiedenis van de **voetwassing**, zoals die ons in Johannes 13 beschreven wordt. Daar staat, dat Jezus de Zijnen heeft **liefgehad tot het einde**. Maar einde betekent in dat verband niet: finish, nee, die liefde van de Here komt tot volle ontplooiing. Die liefde wordt tot de hoogste hoogte, de diepste diepte, de grootste intensiteit gebracht. De discipelen vertegenwoordigden de hele kerk. Voetwassing was slavenwerk! De eeuwige Zoon kruipt aan de voeten van die hoogmoedige discipelen rond. Hij buigt Zich niet neer. Want wie zich neerbuigt, is in wezen hoogmoedig bezig. Nee, Hij **maakt** Zich konkreet de minste! Wat zal er in de harten van de volgelingen van Jezus zijn omgegaan? Dit was een vernietigend oordeel over hen! Want dit was duizend keer erger dan wanneer de Heiland hen uitgescholden had zoals Hij dat de Farizeeën gedaan had!

O.M.

Zwolle-Kinderevangelisatie — In de herfstvakantie wordt er in de Zuiderkerk door de evangelisatiecommissie van de Vrijgemaakte Kerk (buiten verband) een vakantiebijbelschool gehouden. Van maandag tot en met vrijdag (20-24 oktober) krijgen kinderen, die nooit in een kerk komen en nooit met het Evangelie in aanraking komen, iedere morgen bijbelonderwijs. Op dezelfde wijze gebeurt het reeds enkele jaren in Eindhoven. Het thema is ditmaal: „God vraagt jouw liefde”. Daarom leren zij de tekst Lucas 10 vers 27 uit het hoofd, en de bijbelverhalen zijn zo gekozen, dat zij elk dit thema op een bepaalde manier belichten. Verder leren ze bijpassende liedjes en verwerken het bijbelverhaal met hun han-

den door middel van een knutselwerkje.

Het is nu de derde keer, dat deze gemeente dit organiseert, en gehoopt wordt op een opkomst van ongeveer 250 kinderen.

Leerdam — Uit het Verslag van de brede kerkeraadsvergadering d.d. 8-9-1975 geven we hierbij het volgende door:

„Op deze avond werd naast de gewone „routine”-zaken veel aandacht geschonken aan jeugdactiviteiten. Dit o.m. naar aanleiding van een verzoek van de Ned. Herv. kerk alhier om met hen en nog enkele andere kerken in Leerdam ons te beraden over gezamenlijke activiteiten onder de jeugd als te noemen b.v. het inrichten van een koffiefier. Hoewel er bedenkingen zijn, zal er een afvaardiging van de kerkeraad naar een hiertoe geplande vergadering gaan. Ook een tweetal jongelui uit eigen gemeente hebben plannen, die in deze richting gaan. D.w.z. om door middel van een zogeheten koffiefier te gaan evangeliseren met name onder niet-kerkelijke jeugd uit Leerdam en omstreken. De kerkeraad staat welwillend tegenover dit initiatief, doch ziet nogal wat praktische bezwaren. Vandaar instelling van een commissie, bestaande uit deze jongelui, jeugdcentrale, kerkeraad, Commissie van Beheer en een zangkoor, die zich hierover gezamenlijk zullen beraden.

Nog wordt gesproken over de laatstgehouden samenspreking met de kerk van Dordrecht. Er zijn nu een 5-tal bijeenkomsten geweest, waarbij is komen vast te staan, dat in de praktische beleving van het kerk-zijn veel verschillen te constateren zijn. In een afzonderlijke bespreking zal de kerkeraad zich beraden en trachten het uiteindelijk standpunt van Leerdam te vormen en t.z.t. opnieuw met „Dordt” hierover te spreken.

Nieuws uit breder kring

ICCC-Toogdag — Deze zal worden gehouden D.V. op zaterdag 25 oktober a.s. in de Expohal te Hilversum. Een gedeelte zal in het teken staan van de vervolgde kerk in Oost-Europa en de Sovjet-Unie. Daarover hoopt te spreken de Russische evangelist Hermann Hartfeld, die zelf meer dan zes en een half jaar in gevangnissen en werkkampen van de Sovjet-Unie heeft doorgebracht. Sedert vorig jaar bevindt hij zich met zijn vrouw in West-Duitsland. Het programma van de toogdag is verder gewijd aan de vraag: „Hoe verwachten wij Jezus” wederkomst? Daarover zullen spreken ds P. P. J. Monster te Hierden en ds P. J. Mientes te Zeist. Verder hopen te spreken dr J. C. Maris te De Bilt over „Nairobi en daarna” en ds J. H. Velema te Nunspeet, die het openingswoord zal verzorgen. Medewerking verleenen solozangeres Joke de Vin en de Zuidmolukse zanggroep „Shalom”.

KENNISMAKINGSTIJD

V.G.S.A.

De christelijke studentenvereniging V.G.S.A. (Amsterdam) start op maandag 27 oktober een tweede introductietijd. D.m.v. het bezoeken van leden en het bijwonen van activiteiten kun je dan in korte tijd (twee weken) de vereniging leren kennen.

De V.G.S.A. is een vereniging die vorming en gezelligheid combineert. Je vindt er mensen die elkaar willen helpen vanuit het Evangelie een eigen levensweg te vinden.

Regelmatische activiteiten zijn: werkgroepen, bijbelkringen, sociëteitsavonden, lezingen, maaltijden en zondag's koffiedrinken. Daar tussen door nog o.m. sportdag muziekavond en weekenden.

Meer inlichtingen kun je vragen bij Piet van de Fliert of Johan van Dalen, Uilenstede 220, Amstelveen. Tel. 020-433502.

Als je mee wil doen, kom dan op 27 oktober om 19.00 uur naar de kamer van Piet van de Fliert. Houd dan ook het weekend van 31 okt.-2 nov. vrij; dan houden de eerstejaars van de 1e en 2e introductietijd met elkaar een weekend buiten de stad.

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE

De brief aan de Efeziërs

van de hand van
ds H. Amelink.

Bestellingen kunt u doen volgens onderstaande prijsopgave een bedrag over te maken op giro 575663 ten name van G. de Kruijf, Troelstra-laan 252, Utrecht.

De prijs van 1 exemplaar is f 2,50; 5 exemplaren f 11,75; 10 exemplaren f 23,—; 25 exemplaren f 58,—.

Er zijn ook nog enkele exemplaren van de 'Hulp bij Bijbelstudie' over het **BOEK JONA** verkrijgbaar.

Direkt **GELD** nodig?

Bel Spijkerboer - Elburg

een vertrouwd en voordelig adres.

Tel. 05250-1751

Te koop ANTIEKE KASTEN

M. W. Bulten,

van Halllaan 16, Doetinchem

Tel. 08340-30714

In druk is een bundeltje LITURGISCHE FORMULIEREN

zoals die zijn vastgesteld door de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland van 1968/69, 1971/72 en 1974.

Deze formulieren zijn:

Formulier om de heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gelovigen
Formulier om de heilige Doop te bedienen aan volwassenen
Formulier voor de openbare belijdenis des geloofs
Belijdenisvragen
Formulier voor de bediening van het heilig Avondmaal
Kort formulier voor de bediening van het heilig Avondmaal
Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords
Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen
Formulier voor de bevestiging van het huwelijk
Formulier van de ban of de afsnijding van de gemeente
Formulier van de wederopnemings in de gemeente

De in de formulieren geciteerde Bijbelgedeelten zijn zowel in de Staten- als in de Nieuwe Vertaling opgenomen.

Het bundeltje wordt gedrukt op dundrukpapier op een formaat van $\pm 8 \times 13$ cm, zodat het gemakkelijk in een zakbijbel of psalmboek kan worden mee genomen.

De prijs wordt f 2,60 bij afname van tenminste 20 ex. De prijs per los exemplaar is f 3,20; excl. porto.

UITGEVERIJ D. J. VAN BRUMMEN B.V.

Statenplein 53 - Dordrecht — Postbus 24 — Tel. (078) 3 35 92

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redaktieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit

Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar of
f 14,— per half jaar.
Buitenland f 35,— of
f 50,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging

„Opbouw”
Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45